

Kalous ušatý (*Asio otus*) a jeho zimní shromaždiště na jižní Moravě

The Long-eared Owl (*Asio otus*) and its winter roosting places in South Moravia

Vlasta ŠKORPÍKOVÁ¹, Jaroslav ZAŇÁT², Julius KLEJDUS³ & Petr BERKA⁴

¹ Lukov 44, 669 02 Znojmo, e-mail: vlasta_skorpikova@volny.cz

² V Novinách 10, 696 04 Svatobořice-Mistřín, e-mail: jaroslav.z@volny.cz

³ 671 77 Branišovice 110

⁴ Sadová 859, 691 45 Podivín, e-mail: berka.podivin@seznam.cz

ÚVOD

Kalous ušatý (*Asio otus*) byl vyhlášen ptákem roku 2005 Jihomoravské pobočky ČSO. Jedná se o běžný a všeobecně známý druh sovy obývající především nižší a střední polohy. Velmi zajímavé je její chování v mimohnízdním období, kdy se jednotliví ptáci sdružují na společná shromaždiště. Až několik desítek, někdy dokonce stovek kalousů tehdy obsazuje určité stromy, kterým bývají věrní po řadu let. Většinou jsou to jehličnany - tisy (*Taxus baccata*), smrky (*Picea* sp.), borovice (*Pinus* sp.), tůje (*Thuja* sp.). Mohou to však být i stromy listnaté, hlavně brzy na podzim před opadem listů, nebo jedinci porostlí břečťanem (*Hedera helix*).

V obcích nacházíme shromaždiště kalousů nejčastěji na hřbitovech, v parcích, ve skupinách dřevin u škol i jiných veřejných budov, někdy i na soukromých pozemcích. Ve volné krajině bývají shromaždiště nacházena mnohem vzácněji. Jsou jimi např. lesy (často borové) a jejich okraje, mohou to však být i husté porosty vrb (*Salix* sp.) či jiných stromů i keřů.

Na společných shromaždištích se kalousi začínají objevovat nejčastěji během října, ale první hromadné výskyty jsou známy už v září a jednotliví ptáci se zde mohou objevovat již koncem srpna. Shromaždiště je opouštěno v březnu, nejpozději v dubnu.

V zimě roku 2004/05 byla hlavní pozornost zaměřena na vyhledávání a sčítání kalousů na shromaždištích v obcích.

METODIKA

Jihomoravští ornitologové byli prostřednictvím e-mailů a na podzimní schůzi Jihomoravské pobočky ČSO vyzváni, aby v zimním období 2004/05 zkontrolovali co nejvíce známých i potenciálních zimních shromaždišť kalousů ve svém okolí. V první řadě se tedy zjišťovala obsazenost tradičních lokalit, navíc byla systematicky vyhledávána další, doposud neznámá shromaždiště. Prvním vodítkem byly samozřejmě pobytové znaky, tj. v tomto případě stříkance na kmenech a větvích stromů a vývržky pod nimi. Dalším úkolem bylo odpočívající ptáky co nejpřesněji spočítat. Nejjednodušší a nejčastější metodou bylo strom obejít a zjistit co nejvíce jedinců zrakem. Odpočívající sovy byly přitom rušeny co nejméně, ze svých úkrytů nebyly nijak vyháněny, naopak pokud se začaly rozletovat, sčítatel raději lokalitu opustil. Zde samozřejmě mohla vzniknout jistá chyba a získaná čísla je nutno brát jako minimální počty. Přesnější je počítání sov na rozletu. Tato metoda je však časově mnohem náročnější, proto byla využívána méně a jen na několika početně obsazených shromaždištích probíhá dlouhodobě a pravidelně. Rozdíl v počtech zjištěných kalousů, který může vzniknout

při opatrné kontrole stromů zrakem a při sčítání na rozletu demonstruje případ z 12.11.2003, kdy ve Veselí nad Moravou u sokolovny bylo pouhou vizuální kontrolou zjištěno 9 - 10 ex., na rozletu pak 21 ex. (viz níže).

Na území okresu Hodonín se podařilo provést celoplošné mapování shromaždišť kalousů ve všech obcích. V období od 1.12.2004 do 2.3.2005 byly provedeny kontroly všech měst, vesnic a samostatných osad s výjimkou vesnice Kelčany, kde byla provedena kontrola až 6.3.2005. Sedm samostatných menších osad nebylo kontrolováno vůbec. Dva mapovatelé, G. Čamlík a J. Zaňát, se kontrolám obcí věnovali systematicky, další údaje poskytl K. Šimeček. Díky nedostatečně rychlé vzájemné informovanosti, příležitostným cestám a atraktivitě určitých lokalit byly některé obce navštíveny vícekrát, různými mapovateli.

Podobně podrobné vyhledávání vhodných shromaždišť kalousů proběhlo i v okresech Znojmo a Břeclav. Z okresů Brno - město, Brno - venkov, Uherské Hradiště a Vyškov se podařilo získat řadu údajů od různých pozorovatelů, systematický průzkum území tam však neproběhl. Recentní data byla v kapitole výsledky doplněna o starší, nepublikované záznamy z let minulých. Jde často o náhodná pozorování nebo o lokality, které dnes pro kalousy už nejsou vhodné.

Kontrola v obcích spočívala v kombinaci pomalé pojížděky osobním automobilem nebo na kole a pěší pochůzky se zastávkami na místech, kde se nacházely parky, parčíky, hřbitovy a další místa s jehličnany. Nebyly prohlíženy samostatné jehličnany v oplocených zahradách a některé samostatné jehličnany bez návaznosti na listnaté stromy. V případě nalezení shromaždiště byli všichni vidění kalouši sečtení, někdy byl proveden ještě určitý odhad počtu ptáků podle množství trusu a vývržků.

Do hledání kalousích shromaždišť a počítání kalousů zimujících v jihomoravském regionu se zapojili následující ornitologové a přátelé sov: Petr Berka (PB), Markéta Berková (MB), Jan Běťák (JB), Gašpar Čamlík (GČ), Manuel Denner (MD), Lenka Dofková (LD), Pavel Geba (PG), Jarmil Goldman (JG), E. Gregušová (EG), Vladimír Hanák (VH), Miroslav Hanzlíček (MH), David Horal (DH), Karel Hudec (KH), Josef Chytil (JCh), Bohumil Jagoš (BJ), Vladimír Jál (VJ), Zbyněk Janoška (ZJ), Julius Klejdus (JK), Irena Kohoutová (IK), Václav Křivan (VK), Ivan Literák (IL), Samuel Lvončík (SL), Petr Macháček (PM), Tamara Malinová (TM), Vojtěch Mrlík (VM), Ondřej Němeček (ON), Petra Odehnalová (PO), Stano Ondruš (SO), Petr Pavelčík (PP), Zbyněk Piro (ZP), Václav Prášek (VP), Antonín Reiter (AR), D. Rymešová (DR), Ondřej Ryška (OR), Vlastimil Sajfirt (VS), Petr Slavík (PS), Jan Sychra (JS), Petr Šimčík (PŠ), Karel Šimeček (KŠ), Martin Škorpík (MŠ), Vlasta Škorpíková (VŠ), Pavel Štěpánek (PŠ), Jiří Vačkař (JV), Martin Valášek (MV), Anna Vyhnálková (AV), Vilém Vyhnálek (VV), J. Zahálka (JZh), Jaroslav Zaňát (JZ), Thomas Zuna-Kratky (TZ-K). Všem srdečně děkujeme.

VÝSLEDKY

Výsledky zimního sčítání kalousů na shromaždištích jsou rozčleněny podle okresů. U každé lokality, které jsou řazeny abecedně, je uveden kvadrát síťového mapování, nadmořská výška, dřeviny, ve kterých kalouši trávili den, počet zjištěných ptáků (pokud není uvedeno jinak, byl počet zjištěn prohlížením vhodných stromů) a autor údaje, příp. poznámka. Autor, který se do vyhledávání shromaždišť kalousů zapojil vícekrát, je uveden zkratkou - viz výše, ostatní celým jménem. Využity byly i údaje z minulých let, které se vztahují k dané lokalitě - pro rychlejší orientaci v textu jsou psány kurzivou. V tomto případě jsou uvedeny jen nejdůležitější informace (první výskyt, poslední výskyt, nejvyšší zjištěný počet ex.) z příslušného zimního období.

Dále je uveden i přehled lokalit nebo v případě okresu Hodonín obcí, které byly kontrolovány s negativním výsledkem. Někdy je příčinou neúspěchu to, že se zde prostě nenacházejí dřeviny, které by kalousům poskytovaly vhodné podmínky pro denní pobyt, jindy

lokalita nabízí řadu úkrytových možností, přesto je neobsazena - takovéto lokality či obce jsou označeny +.

Z uvedených přehledů je zřejmé, že velmi dobře byly prozkoumány okresy Hodonín, Znojmo a Břeclav, méně Uherské Hradiště, Brno - město, Brno - venkov a Vyškov.

OKRES BRNO - MĚSTO

Lokality v intravilánech obcí

Brno - Ústřední hřbitov, 6865, 238 m n.m. Zimují pouze v jedné části hřbitova, většinou na jediné nebo dvou tujích, občas ale zřejmě přelétnou i na jiný strom v sousedství (podle míst s vývržky).

2000/01: kontroly od října 2000, první ex. 14.10.2000, poslední 13.3.2001 - 2 ex. (KH);

2001/02: kontroly od 12.10.2001, 10.11.2001 - 2 ex., pak několikrát 1 ex., naposledy 2.3.2002 (KH);

2002/03: kontroly od 13.10.2002, poprvé zjištění 20.11.2002 - 4 ex., 28.11.2002 - 9 ex. + 1 pustovka (*Asio flammeus*), pak 1 - 8 ex., naposledy 24.3.2003 - 3 ex. (KH);

2003/04: kontroly od 14.10.2003, poprvé zjištěn 25.11.2003 - 1 ex., pak pravidelně 1 - 7 ex., naposledy 5.3.2004 - 9 ex. (KH);

2004/05: kontroly od 26.9.2004, první ex. zjištěn 11.10.2004, pak pravidelně 1 - 2 ex., naposledy 18.3.2005 - 2 ex. (KH).

Brno - Žabovřesky, ul. Zeyerova, 6765, 270 m n.m. Mnoho vhodných jehličnanů.

2003/04: až 17 ex. (JS podle místního občana);

2004/05: 18.2.2005 - 6 ex. na stříbrném smrku (JS + SL).

OKRES BRNO - VENKOV

Lokality v intravilánech obcí

Šlapanice - zahrada na kraji obce, 6866, 230 m n.m.

2001/02: 29.12.2001 - 1 ex. (zřejmě F) (DH);

2002/03: 9.12.2002 - 1 ex. (DH).

Židlochovice - obec, 6965, 190 m n.m.

1997/98: 11.1.1998 - 13 ex. na bříze, 1 ex. na smrku = celkem 14 ex. (PB).

Židlochovice - zámecký park, 6965, 190 m n.m.

1998/99: 26.2.1999 - min. 3 až 5 ex. (DH + IK).

OKRES BRNO - VENKOV

Lokality mimo intravilány obcí

Hlína, 6864, 420 m n.m. Smrčina stará 80 let, cca 2 km od polí.

1969/70: zimuje 60 - 80 ex. V tomto roce byli přemnoženi norníci rudí (*Clethrionomys glareolus*) (JV).

Neslovce, 6864, 338 m n.m. Borová mlazina na lesním okraji.

1967/68: zimuje cca 10 ex. (JV).

Omice, 6864, 385 m n.m. Borová mlazina (30 let) 500 m od polí.

1989/90: zimuje až 15 ex. (JV).

Prštice, 6864, 293 m n.m. Borová mlazina (20 let) cca 1 km od polí.

1983/84: zimuje 15 ex. (JV).

Tetčice, 6864, 298 m n.m. Borová mlazina (25 let) cca 2 km od polí, ale v sousedství paseky.

1983/84: zimuje 4 - 6 ex. (JV).

OKRES BŘECLAV

Lokality v intravilánech obcí

Březí - hřbitov, 7165, 191 m n.m. Tradiční lokalita, mnoho vhodných stromů - smrky, tůje, tisy.

1996/97: 29.12.1996 - min. 60 ex. (DH);

1997/98: 17.2.1998 - 28 ex. (DH + IK + PO);

1998/99: 9.12.1998 - min. 16 ex. (DH + IK);

1999/00: max. 28.2. a 6.3.2000 - 15 - 20 ex., 6.3. zde s většinou kalousů hřadovala na tisu i 1 pustovka. Poslední výskyt 11.3. - cca 10 ex. (DH + IK + PO);

2000/01: 7.12.2000 - 30 - 40 ex. (PB);

2001/02: 23.12.2001 - min. 55 ex. při večerním rozletu (DH);

2002/03: první výskyt 7.9.2002 - min. 4 ex., max. počet 29.11.2002 - 21 ex. (PB);

2003/04: max. počet 2.12.2003 - 34 ex. (DH + VŠ), poslední výskyt 20.3.2004 - 2 ex. (DH + VŠ + PB);

2004/05: 1.11.2004 - 5 ex. (VŠ);

18.12.2004 - min. 30 ex. vyletuje z tisu, ostatní stromy nekontrolovány (PB + DH + VŠ);

13.1.2005 - min. 90 ex. (JCh + PM).

Horní Bojanovice - hřbitov, 7066, 228 m n.m. Tůje.

2004/05: 2.12.2004 - 4 ex. na 1 tůji. Na jaře 2004 zde nalezeny vývržky, jde zřejmě o pravidelné zimoviště (PB);

7.1.2005 - 2 ex. na 2 tůjích = celkem 4 ex. (PB + ON);

10.2.2005 - 2 ex. na 2 tůjích = celkem 4 ex. (PB).

Hustopeče - hřbitov, 7066, 215 m n.m. Tradiční lokalita.

1996/97: 29.11.1996 - min. 15 ex. (PB);

1997/98: 13.1.1998 - min. 10 ex. (PB);

1998/99: první výskyt 17.11.1998 - 5 ex., max. počet 19.1.1999 - 11 ex. při rozletu, poslední výskyt 4.3.1999 - 3 ex. (PB);

1999/00: max. počet 9.11. a 11.11.1999 - 8 ex. při rozletu (PB);

2002/03: max. počet 14.1.2003 - 40 ex. při rozletu (PB + VV + VS + MH + ON + Adamcová + Chalupková), poslední výskyt 12.3.2003 - 6 ex. (PB);

2003/04: max. počet 21.10.2003 - 6 ex. (PB);

2004/05: 24.11.2004 - 8 ex. při rozletu v 16.38 - 16.48 (jasno, bez sněhu, vítr) (PB);

30.12.2004 - 9 ex. (PB);

7.1.2005 - 16 ex. (PB + ON).

Jevišovka - hřbitov, 7164, 177 m n.m. Tůje, smrky.

2004/05: 14.2.2005 - 2 x 2 ex. na tůji, 1 ex. na tůji, 2 x 1 ex. na smrku = celkem 7 ex. (VŠ).

Klobouky - náměstí, 7067, 228 m n.m. Tůje, smrky.

2001/02: 18.12.2001 - min. 3 ex. (PB);

2004/05: 3.12.2004 - 2 ex. na tůji, 5 + 5 + 2 ex. na smrcích = celkem 14 ex. (PB);

30.12.2004 - 5 ex. na tůji, 7 + 1 + 10 ex. na smrcích = celkem 23 ex. (PB).

Pozn.: podle informace starosty obce p. Koubka zde kalousi zimují min. 15 let.

Krumvíř - hřbitov, 7067, 184 m n. m.

2004/05: 2.1.2005 - 2 ex. na tůjích (ON);

23.1. a 6.2.2005 - kalousi nezjištěni (ON).

Kurdějov - hřbitov, 7066, 236 m n.m. Málo vhodné zeleně.

2004/05: 30.12.2004 - 1 ex., žádné vývržky (PB).

Lednice - zámecký park, 7166, 173 m n.m. Tradiční shromaždiště.

1994/95: cca 150 ex. (IL);

1999/00: 25.11.1999 - 56 ex. při rozletu (PB + VV);

2000/01: max. počet 26.12.2000 - 120 - 140 ex. při rozletu (PB + VV + DH + LD);
 2001/02: první výskyt 28.10.2001 - asi 62 ex. (PB + VV), max. počet 17.1.2002 - 80 až 90 ex. (PB + VV);
 2002/03: první výskyt 4.9.2002 - 21 ex. (PB + VV + VS + JG), max. počet 6.12.2002 - 104 ex. (PB + VV + VS + TM), poslední výskyt 28.4.2003 - 3 ex. (jasno, bezvětří, houká M, 1 ex. obletuje a tleská křídly) (PB);
 2003/04: max. počet 2.12.2003 - 85 ex., rozlet v 16:27 - 16:45 (jasno, vítr) (VV + VS + JG + PB);
 2004/05: 22.8.2004 - 3 ex., rozlet v 20:30 - 20:38 (VV);
 14.11.2004 - 46 ex., rozlet v 16:40 - 16:55 (jasno, silnější vítr) (VV + PB);
 5.12.2004: 70 ex., rozlet v 16:17 - 16:36 (bez sněhu) (VV + VS);
 16.12.2004 - 79 ex., rozlet v 16:14 - 16:34 (zataženo, bez sněhu, velmi mírný vítr) (VV + VS);
 26.12.2004 - 78 ex., rozlet v 16:21 - 16:40 (zataženo, velmi mírný déšť) (VV + PB);
 6.1.2005 - 80 ex., rozlet v 16:38 - 16:59 (VV);
 7.1.2005 - 94 ex., rozlet v 16:41 - 17:05 (VV + VS);
 22.1.2005 - 93 ex. (polojasno, bez sněhu) (VV + VS + PB);
 6.2.2005 - 80 ex., rozlet v 17:24 - 17:48 (VV + VS).

Morkůvky - park, 7067, 198 m n.m.
 2004/05: 10.2.2005 - 2 ex. v hustě zavětveném smrku, podle místních obyvatel zde 10 ex. (PB).

Nová Ves u Pohořelic - hřbitov, 7065, 184 m n.m.
 1997: zjištěn výskyt kalousů (IL);
 2004/05: kalousi nezjištěni (VŠ).

Podivín - hřbitov, 7167, 165 m n.m. Túje.
 1996/97: max. počet 21.12.1996 - min. 20 ex. na jedné túji (PB);
 1997/98: kalousi nezjištěni (PB);
 1999/00: max. počet 24.2. a 6.3.2000 - cca 15 ex. (PB), poslední výskyt 21.3.2000 - min 4 ex. (PB);
 2000/01: max. počet 17.12.2000 - 2 ex. (PB);
 Dále včetně zimy 2004/05: kalousi nezjištěni (PB).

Podivín - ul. Bratislavská, 7167, 165 m n.m.
 2000/01: max. počet 9.12.2000 - 6 ex. na jerlínu (*Sophora japonica*) a lípě (*Tilia sp.*) (PB);
 Později nezjištěni.
 2004/05: kalousi nezjištěni (PB).

Podivín - ul. Zborovská, 7167, 165 m n.m.
 2000/01: 15.3.2001 - 1 ex. na lísce (*Corylus avellana*) (PB);
 2001/02: 8.11.2001 - 6 ex. na lískách (MB);
 Do 27.12.2003 kalousi nezjištěni (PB);
 2004/05: 16.3.2005 - 8 ex. na smrku ve dvoře rodinného domu.
 Pozn.: zimují zde údajně min. 4 roky, před několika dny 11 ex. (PB).

Pohořelice - Park klub, 7065, 181 m n.m. Smrk.
 2001/02: 23.3.2001 - 1 ex. (PB);
 2002/03: 27.10.2002 - min. 9 ex. (PB);
 2004/05: 21.1.2005 - cca 8 ex. (I. Teplá).

Pouzdrány - hřbitov, 7065, 177 m n.m. Smrk.
 2004/05: 12.12.2004 - 3 ex. na smrku (PB);
 11.1.2005 - 4 ex. na smrku (PB).

Strachotín - sklepy, 7065, 175 m n.m. Akáty (*Robinia pseudacacia*) a lípy kolem vinných sklepů.

2004/05: 21.1.2005 - 9 ex. na akátu porostlém plaménkem (*Clematis* sp.) před sklepem č. 47, 9 ex. jednotlivě na lípách a akátech = celkem 18 ex. (PB);

18.2.2005 - 11 ex. (DR dle www.birdlife.cz);

25.2.2005 - max. 30 ex. (JZh);

5.3.2005 - 8 ex. na akátech (JS).

Týnec - hospoda, 7268, 173 m n.m.

2004/05: 3.3.2005 - 3 ex., pod stromem mnoho vývržků (PB dle Bílkové).

Valtice - hřbitov, 7266, 192 m n.m. Tradiční lokalita.

2000/01: 10.3.2001 - min. 17 ex. (PB);

2001/02: 11.1.2002 - cca 40 ex. (PB);

2003/04: 26.12.2003 - min. 47 ex. při rozletu (PB + DH);

2004/05: 22.10.2004 - kalousi nezjištěni (DH + VP);

7.12.2004 - cca 60 ex. při rozletu (PB + VV + VS);

5.2.2005 - 93 ex. při rozletu v 17:22 - 17:46, všichni na tujích (6 stromů) (PB + VV + VS).

Velké Bílovice - hřbitov, 7167, 176 m n.m.

1996/97: max. počet 29.12.1996 - 3 ex. (PB);

1997/98: kalousi nezjištěni (PB).

Velké Bílovice - Hřbitovní ulice, 7167, 176 m n.m. Alej tují.

2004/05: 14.1.2005 - vývržky a trus pod 1 tují = 1 ex. (JZ).

Velké Bílovice - sklepy, 7167, 176 m n.m.

1996/97: max. počet 16.11.1996 - cca 8 ex. (PB).

Velké Pavlovice - cihelna, 7066, 182 m n.m.

2003/04: 28.11.2003 - 4 ex. na břízách (PB).

Velké Pavlovice - před školou, 7066, 182 m n.m.

2001/02: 13.1.2002 - 4 ex. na uřezaném smrku (PB).

Vlasatice – zahrada obecního úřadu, 7064, 183 m n.m.

2003/04: 4.1.2004 - 16 ex. na břízách (DH).

OKRES BŘECLAV

Lokality mimo intravilány obcí

Horní Věstonice -pod Martinkou, 7165, 320 m n.m. Nízký porost stromů a keřů - jasan (*Fraxinus* sp.), šípek (*Rosa canina*), dřín (*Cornus mas*), trnka (*Prunus spinosa*) aj.

10.1.1997: 9 – 10 ex. Velmi neobvyklé shromaždiště přímo pod hnízdištěm výra velkého (*Bubo bubo*), v potravním areálu sokola stěhovavého (*Falco peregrinus*) (DH);

7.2.1997: kalousi nezjištěni (DH).

OKRES BŘECLAV

Kontrolované lokality v intravilánech obcí bez zjištěného výskytu kalousů ušatých

Boleradice - hřbitov: + (PB);

Borkovany - hřbitov: + (PB);

Bořetice - hřbitov: + (PB);

Brod nad Dyjí - hřbitov: + (VŠ);

Brumovice - hřbitov: + (PB);

Diváky - hřbitov (PB);

Drnholec - hřbitov: + (PB + DH + VŠ);

Kašnice - hřbitov (PB);

Klobouky - hřbitov: + (PB);

Kobyly - hřbitov (PB);

Křepice - hřbitov (PB);

Lednice - hřbitov: + (PB);

Moravská Nová Ves: celá obec (JZ);

Moravský Žižkov: celá obec (JZ);

Morkůvky - hřbitov: + (PB);

Němčičky - hřbitov: + (PB);

Nikolčice - hřbitov: + (PB);

Pasohlávky - hřbitov (VŠ);

Popice - hřbitov: + (PB);

Rakvice - hřbitov (PB);

Starovice - hřbitov (PB);

Starovičky - hřbitov (PB);

Šakvice - hřbitov: + (PB);
 Šitbořice - hřbitov (PB);
 Uherčice - hřbitov: + (PB);
 Velké Hostěrádky - hřbitov: + (PB);

Velké Němčice - hřbitov (PB);
 Vlasatice - hřbitov: + (VŠ);
 Vrbice - hřbitov: + (PB).

OKRES HODONÍN

Lokality v intravilánech obcí

Blatnice pod Svatým Antonínkem - hřbitov, 7070, 214 m n.m. Aktuálně 3 tůje a 1 smrk pichlavý (*Picea pungens*) (po r. 2003 část tují a 1 obsazovaný smrk vykáceny).

1998/99: max. počet 17.2.1999 - cca 50 ex. (DH + BJ + IK);

1999/00: první výskyt 7.9.1999 - 2 ex., max. počet 19.9.2000 - 3 ex. (DH + BJ);

2001/02: max. počet 23.11.2001 - min. 15 ex. (DH + BJ);

2003/04: max. počet 28.10.2003 - 11 ex. (DH + BJ);

2004/05: 5.2.2005 - tůje - 9 ex., smrk - min. 6 ex. = celkem min. 15 ex., odhad až 20 ex. (GČ);

2.3.2005: tůje - 24 ex., smrk - 1 ex. = celkem 25 ex. (JZ).

Pozn.: zajímavé je pozorování 1 kalouse na tujích ještě dne 16.5.2005 - snad nehnízdící ex., který zůstal na zimovišti. 12.6.2005 již nezjištěn (JZ).

Blatnička - okolí kostela a přilehlý hřbitov, 7071, 270 m n.m. Smrky u kostela a tůje na hřbitově.

2004/05: 2.3.2005 - 6 ex. na smrcích, trus a vývržky pod tují = odhad 9 ex. (JZ).

Bzenec - hřbitov, 7069, 190 m n.m. Rozptýleně rostoucí smrky a řady tují. Tradiční zimoviště.

2001/02: max. počet 31 ex. (KŠ);

2002/03: max. počet 26 ex. (KŠ);

2003/04: max. počet 35 ex. (odhad až 45 ex.), na jaře 2004 pokáceny vhodné stromy (KŠ);

2004/05: 16.1.2005 - kalousi nezjištěni (KŠ);

6.2.2005 - 5 ex. + 3 ex. na sousedním židovském hřbitově na tisech = celkem 8 ex. (KŠ);

18.2.2005 - 9 ex. na smrku pichlavém (*Picea pungens*), odhad 20 ex. (GČ).

Čejkovice - škola a park pod ní, 7167, 220 m n.m. Tůje, tis, smrky.

2004/05: 14.1.2005 - min. 29 ex., ale podle vývržků a trusu počet mnohem vyšší, cca 60 ex. (JZ).

Dubňany - škola, 7068, 193 m n.m. Skupina 7 borovic lesních.

2004/05: 26.11.2004 - 8 ex. na borovici u školy, pravidelný výskyt (O. Ryška dle www.birdlife.cz);

21.1.2005 - 2 + 7 ex. = celkem 9 ex. (JZ);

25.1.2005 - 2 + 7 ex. = celkem 9 ex. (JZ);

21.2.2005 - 2 + 7 ex. = celkem 9 ex. (JZ);

5.3.2005 - 2 + 4 ex. = celkem 6 ex. (JZ);

14.3.2005 - 1 + 4 ex. = celkem 5 ex. (JZ)

20.3.2005 - kalousi nezjištěni (JZ).

Pozn.: ptáci se v lednu a únoru drželi stále na stejných stromech a také na stejných větvích.

Hodonín - Bažantnice, 7168, 167 m n.m. Skupina 7 dubů letních (*Quercus robur*) a 6 borovic lesních u penzionu.

1997/98: max. počet 29.1.1998 - 37 ex. (JZ);

1998/99: max. počet 17.12.1998 - 39 ex. (JZ);

2001/02: max. počet 30.12.2001 - 94 ex. (JZ);

2002/03: max. počet 24.1.2003 - 70 ex. (JZ);

2003/04: max. počet 16.12.2003 - 48 ex. (JZ);

2004/05:

8.10.2004 - 2 ex. na dubech (JZ);	10.1.2005 - 29 ex. (JZ);
20.10.2004 - 15 ex. + 5 ex. = 20 ex. (JZ);	20.1.2005 - 25 ex. (JZ);
30.10.2004 - 16 ex. + 8 ex. = 24 ex. (JZ);	28.1.2005 - 30 ex. (JZ);
14.11.2004 - 6 ex. + 20 ex. = 26 ex. (JZ);	10.2.2005 - 17 ex. (JZ);
21.11.2004 - 4 ex. + 27 ex. = 31 ex. (JZ);	18.2.2005 - 23 ex. (JZ);
29.11.2004 - 4 ex. + 29 ex. = 33 ex. (JZ);	2.3.2005 - 15 ex. (JZ);
10.12.2004 - 3 ex. + 27 ex. = 30 ex. (JZ);	10.3.2005 - 25 ex. (JZ);
20.12.2004 - 3 ex. + 24 ex. = 27 ex. (JZ);	20.3.2005 - kalousi nezjištěni (JZ);
29.12.2004 - 2 ex. + 26 ex. = 28 ex. (JZ);	29.3.2005 - kalousi nezjištěni (JZ).

Pozn.: kalousi se zdržovali 8.10.2004 pouze na dubech, od 20.10.2004 do 29.12.2004 na dubech (první údaj) i borovicích (druhý údaj). Jak duby opadávaly, ptáci se postupně stěhovali na borovice a od 10.1.2005 se zdržovali jen na nich.

Hroznová Lhota - dům a zahrada J. Úprky, 7070, 210 m n.m. Hustě zarostlá zahrada s mohutnými tujími, nepřístupná.

2004/05: 5.2.2005 - pod tujími stříkance, snad 10 ex. (GČ).

Hroznová Lhota - mateřská škola, 7070, 210 m n.m. Smrky ve školním parčíku.

2004/05: 2.3.2005 - vývržky a stříkance na větvích = 1 ex. (JZ).

Hroznová Lhota - škola, 7070, 210 m n.m. Solitérní borovice a smrk před budovou.

2004/05: 5.2.2005 - borovice - min. 15 ex., smrk - min. 4 ex. = celkem min. 19 ex. (odhad přes 30 ex.) (GČ).

Karlín - park v obci, 7067, 210 m n.m. Smrk pichlavý v parku uvnitř obce.

2004/05: 29.12.2004 - 1 ex., dle vývržků a trusu však min. 3 ex. (JZ).

Kyjov - hřbitov, 6968, 230 m n.m. Smrky a túje.

2004/05: během více kontrol zjištěno max. 5 ex. (KŠ).

Pozn.: od 16.2.2005 už obsazeno blízké hnízdiště na sídlišti Koliba, probíhá tok (KŠ).

Kyjov - šroubárna, 6968, 195 m n.m. Smrky a jiné stromy v areálu závodu.

2004/05: leden, únor 2005 - min. 5 - 8 ex. (KŠ).

Pozn.: v areálu hnízdí 1 pár kalousů v hnízdě straky (*Pica pica*).

Kyjov - ulice Mezi mlaty, 6968, 200 m n.m. Solitérní smrk u paneláku, řídké smrky, břízy (*Betula* sp.) v areálu základní umělecké školy.

2002/03: max. počet 16.11.2002 - 8 ex. (GČ);

2003/04: max. počet 19.11.2003 - 20 ex. (GČ);

2004/05: 5.12.2004 - min. 12 ex. (GČ).

Moravský Písek - areál stadionu, 7069, 180 m n.m. Pás borovic a smrků u stadionu a koupaliště. Shromaždiště se nachází na okraji obce a navazuje na něj pole s nezoraným strništěm.

2004/05: 16.1.2005 - 45 ex., odhad až 60 ex. (KŠ);

6.2.2005 - 35 ex., odhad až 45 ex. (KŠ);

1.3.2005 - min. 45 ex. (KŠ);

9.3.2005 - kalousi nezjištěni (KŠ).

Mutěnice - hřbitov, 7068, 183 m n.m. Smrky v lese kousek za zdí hřbitova.

2004/05: 11.1.2005 - vývržky a trus = 1 ex. (JZ).

Násedlovice - ulice na Z okraji obce, 6967, 230 m n.m. Skupina 3 smrků před rodinným domem.

2004/05: 6.2.2005 - 12 ex. (JZ).

Pozn.: dle majitelky domu jsou zde 3. - 4. zimu, počty se postupně zvyšují, letos cca 20 ex.

Nový Poddvorov - hlavní ulice, 7167, 230 - 255 m n.m. Solitérní jehličnany (smrky, borovice) i jejich skupiny.

2004/05: 18.2.2005 - 10 ex. ve smrcích (jeden soliterní a skupina 4 stromů), odhad cca 15 ex. (JZ).

Prušánky - Novinky, 7167, 185 m n.m. Smrky před rodinnými domy v okrajové ulici.

2004/05: 14.1.2005 - na 3 místech min. 9 ex. (JZ).

Pozn.: podle místního občana (L. Hromek) jsou zde 3. - 4. zimu, počty se postupně zvyšují, letos cca 20 ex. Podle dalšího místního občana v zimě 2003/04 sečteno až 22 ex.

Veselí nad Moravou - sokolovna, 7070, 170 m n.m. Dva smrky před vchodem.

2002/03: 20.11.2002 - vývržky (GČ);

2003/04: max. počet 12.11.2003 - 9 - 10 ex., při rozletu v 16:43- 16:52 zjištěno 21 ex. (GČ);

2004/05: 1.12.2004 - při rozletu 16:16 - 16:33 zjištěno 20 ex. (GČ+ ZJ).

Veselí nad Moravou - zámecký park, 7070, 170 m n.m. Skupina smrků a borovic na levém břehu Moravy.

2000/01: max. počet 7.1.2001 - 30 ex. (DH + KŠ);

2001/02: max. počet 30.12.2001 - 3 ex. (DH);

2002/03: max. počet 28.12.2002 - 17 - 18 ex. (DH);

2003/04: max. počet 5.11.2003 - 7 ex. (GČ);

2004/05: max. počet 1.12.2004 - smrky - 6 ex., borovice - čerstvé vývržky (GČ).

OKRES HODONÍN

Kontrolované intravilány obcí bez zjištěného výskytu kalousů ušatých

Archlebov: + (JZ, GČ);

Archlebov - Žandovský mlýn: + (JZ);

Bohuslavice (JZ);

Bukovany (JZ);

Čejč: + (JZ);

Čeložnice (GČ);

Dambořice: + (JZ);

Dolní Bojanovice: + (JZ);

Dolní Moštěnice (JZ);

Domanín (GČ, KŠ);

Dražůvky (JZ);

Dubňany - Jarohněvice (JZ);

Hovorany (JZ);

Hrubá Vrbka (GČ);

Hýsly (JZ, GČ);

Javorník (JZ);

Ježov: + (JZ, GČ);

Josefov: + (JZ);

Kelčany (GČ);

Kněždub (GČ);

Kostelec (JZ, GČ);

Kozojídky (JZ);

Kuželov (GČ);

Labuty (JZ);

Lipov: + (GČ);

Louka: + (JZ, GČ);

Lovčice (JZ);

Lužice (JZ);

Malá Vrbka (GČ);

Mikulčice (JZ);

Milotice obec a zámek: + (JZ, KŠ);

Moravany (JZ, GČ);

Mutěnice (JZ);

Nechvalín (JZ);

Nenkovice (JZ);

Nová Lhota (JZ);

Nová Lhota – Vápenky (JZ);

Ostrovánky (JZ);

Petrov (JZ, GČ);

Radějov (GČ);

Ratíškovice: + (GČ);

Rohatec: + (JZ, GČ);

Rohatec kolonie: + (JZ);

Skalka (JZ);

Skoronice (GČ);

Sobůlky (JZ, GČ);

Starý Poddvorov (JZ);

Stavěšice (JZ);

Strážnice: + (JZ, GČ);

Strážovice (GČ);

Sudoměřice: + (JZ);

Suchov: + (JZ);

Suchovské Mlýny, osady při Veličce (JZ);

Svatobořice-Mistřín (JZ);

Syrovín (GČ);

Šardice: + (JZ);

Tasov: + (JZ);

Terezín: + (JZ);

Těmice: + (KŠ, GČ);

Tvarožná Lhota (GČ);

Uhřice (GČ);
Uhřice - Janův dvůr (JZ);
Vacenovice (GČ);
Velká nad Veličkou: + (GČ);
Věteřov: + (JZ, GČ);
Vlkoš (GČ);
Vnorovy (GČ);
Vracov: + (GČ);

Vřesovice (JZ, GČ);
Žarošice: + (JZ, GČ);
Žádovice (GČ);
Ždánice: + (JZ);
Želetice (JZ);
Žeravice (GČ);
Žeraviny: + (JZ).

OKRES HODONÍN

Lokality mimo intravilány obcí

Dubňany, 7068, 200 m n.m. Lesíky při železnici Mistřín - Dubňany.

Počátek 80. let: cca 10 ex. zimuje v borové tyčovině.

2004/05: prosinec 2004 - kalousi nezjištěni (JZ).

Lipov - Borky, 7070, 227 m n.m. Borový lesík (borovice černé - *Pinus nigra*) nedaleko obce.

2001/02: max. počet 17.2.2002 - 6 ex. (SO).

Mistřín, 7068, 182 m n.m. Les na jih od obce.

1977 až 1980: 10 - 20 ex. zimuje v borové tyčovině.

2004/05: leden 2005 - kalousi nezjištěni (JZ).

Mistřín - Strážovice, 7068, 6868, 182 - 324 m n.m. Čtyři remízky mezi těmito obcemi.

Konec 70. let: ve dvou remízcích na borovicích 5 - 15 ex. a cca 5 ex.

2004/05: prosinec 2004 - kalousi nezjištěni (JZ).

OKRES UHERSKÉ HRADIŠTĚ

Lokality v intravilánech obcí

Dolní Němčí – SZ část obce, 7071, 256 m n.m. Borový hájek.

2004/05: 27.1.2005 - 10 ex. při rozletu (PP).

Hluk – statek vedle kostela, 7071, 222 m n.m. Skupina 3 borovic lesních.

2004/05: 21.1.2005 - 3 ex. (PŠ).

Hluk – ul. Závodní – bytovky, 7071, 222 m n.m. Skupina borovic lesních a smrků.

2004/05: 21.1.2005 - 15 ex. (PŠ).

Uherské Hradiště – Mařatice - hřbitov, 6970, 179 m n.m. Smrky, táje.

2004/05: 23.1.2005 - 7 ex. na tujích u kapličky, 5 ex. na túji v centrální části, na dvou místech starší vývržky = celkem 12 ex. (PP);

21.2.2005 - 31 ex. na smrcích a tujích v Z části hřbitova, 3 ex. už tokají (GČ).

Uherské Hradiště - nemocnice, 6970, 179 m n.m. Túje.

1987 - 1998 - zimuje cca 20 ex. (PP);

2004/05: 15 ex. na 3 tujích u ortopedie.

Uherské Hradiště - Sady - hřbitov, 6970, 179 m n.m. Řada tují.

2004/05: 18.1.2005 - max. 10 ex. (GČ).

Uherský Brod – areál Slovákých strojřren, 6971, 238 m n.m. Jehličnany u hlavní brány.

2004/05: 25.1.2005 - 2 ex. na túji, pod douglaskou (*Pseudotsuga* sp.) vývržky (PP);

11.2.2005 - 2 ex. na stejném místě (PP).

Uherský Brod - starý hřbitov, 6971, 238 m n.m. Túje.

Do r. 2003: zimovalo cca 15 ex. Na jaře 2003 byl strom skácen.

Uherský Ostroh – Zahrady, 7070, 178 m n.m. Solitérní smrk.

2004/05: 21.1.2005 - 10 ex. (PŠ).

Vlčnov –hřbitov, 6971, 226 m n.m. Túje v centrální části.

2004/05: 23.1.2005 - 8 ex. (PP).

OKRES UHERSKÉ HRADIŠTĚ**Kontrolované lokality v intravilánech obcí bez zjištěného výskytu kalousů ušatých**

Boršice u Buchlovic - hřbitov: + (EG);

Medlovice (GČ);

Ořechov - zámecký park: + (GČ);

Osvětimany (GČ);

Uherský Brod – starý a nový hřbitov (PP);

Újezdec (GČ).

OKRES UHERSKÉ HRADIŠTĚ**Lokality mimo intravilány obcí****Pitín – Lhotky**, 6973, 324 m n.m. Jednotlivé modřiny (*Larix decidua*) v cca dvacetileté bučině v lese 1,5 km JV od Pitína.

2004/05: 26.12.2004 - 6 ex. (VJ);

12.01.2005 - 6 ex. tamtéž. Po napadnutí sněhu bylo shromaždiště opuštěno (VJ).

OKRES VYŠKOV**Lokality v intravilánech obcí****Bučovice - hřbitov**, 6868, 230 m n.m. Tůje.

2004/05: 3.2.2005 - min. 26 ex. při večerním rozletu (JB + JS).

Bučovice - park před gymnáziem, 6868, 230 m n.m.*Tradiční shromaždiště do r. 2003 nebo 2004, bývalo zde 20 - 40 ex. (JB + JS).***Slavkov u Brna - kostel Vzkříšení Páně**, 6867, 211 m n.m. Smrky.

1997/98: 23.11.1997 - 2 ex. (DH);

1998/99: 2.1.1999 - min. 40 ex. (PO);

1999/00: 13.2.2000 - do 10 ex. (PO);

2004/05: nekontrolováno.

OKRES ZNOJMO**Lokality v intravilánech obcí****Božice - domov důchodců**, 7163, 195 m n.m. Mnoho vhodných dřevin - borovice černé a lesní, tůje, smrky, douglasky, tis.

2003/04: max. počet 15.2.2004 - 60 až 65 ex., nejvíce na tůjích; poslední výskyt 20.3.2004 - 3 ex. (JK);

2004/05: 30.1.2005 - min. 47 ex. (JK);

24.3.2005 - na tůjích 4 ex., na smrcích min. 12 ex. = celkem 16 ex. (JK).

Braňovice - Šlechtická stanice „Hybritech“, 7064, 194 m n.m. Borovice černé, břízy.

2004/05: 17.11.2004 - 1 ex. na bříze (JK);

20.11.2004 - 2 ex. na bříze (JK);

5.12.2004 - 19 - 20 ex. na borovicích (JK).

Břežany - hřbitov, park, 7164, 195 m n.m. Tůje na hřbitově a v nepříístupné části parku.

2004/05: 1.1.2005 - 2 ex. (VŠ).

Dolenice - před domem č.p. 11, 7064, 227 m n.m. Tůje.

2003/04: max. počet 27.12.2003 - min. 8 ex. (JK);

2004/05: kalousi nezjištěni (JK).

Dyjákovice - centrum, 7263, 185 m n.m. Mnoho vhodných jehličnanů - smrky, borovice u kostela a mateřské školy.

1999/00: 200 - 300 ex. (PG) - neověřený údaj místního občana, ale svědčí o obsazenosti lokality a početném výskytu kalousů;

2004/05: 27.2.2005 - 20 ex. na jehličnanech před mateřskou školou, 7 ex. na smrcích před kostelem = celkem 27 ex. (VŠ);

18.3.2005 - 6 ex. u mateřské školy, 2 ex. u kostela = celkem 8 ex. (VŠ + MD + MV).

Dyjákovičky - hřbitov, 7262, 216 m n.m. Tůje.

2003/04: max. počet 22.2.2004 - 6 ex. (VŠ);

2004/05: kalousi nezjištěni (VŠ).

Hevlín - hřbitov, 7264, 185 m n.m. Vhodná lokalita - tůje, smrky.

2004/05: 1.1.2005 - nalezeny vývržky, ptáci nepozorováni = min. 1 ex. (VŠ).

Hostěradice - hřbitov, 7063, 212 m n.m. Mnoho vhodných stromů - smrky, tůje.

2004/05: 4.3.2005 - 1 ex. na tůji v nejzazším koutě hřbitova (VŠ).

Hrabětice - hřbitov, 7264, 195 m n.m. Vhodná lokalita - smrky, tůje.

2003/04: max. počet 1.2.2004 - 6 ex. na tůjích a smrku (VŠ);

2004/05: 14.2.2005 - čerstvé vývržky pod tůjemi a smrky v zadní části hřbitova = min. 2 ex. (VŠ).

Hrádek - náměstíčko u domu č.p. 148, 7263, 200 m n.m. Smrk.

2003/04: max. počet 27.12.2003 - min. 5 ex. (JK);

2004/05: kalousi nezjištěni (JK).

Jiřice u Miroslavi - správní budova ZD, 7064, 198 m n.m. Borovice černé.

2004/05: 12.12.2004 - min. 20 - 25 ex. (JK);

29.1.2005 - min. 20 - 25 ex. (JK);

27.2.2005 - 20 - 22 ex. (JK);

20.3.2005 - min. 5 - 6 ex. (JK).

Křídlovky - č.p. 124, 7263, 190 m n.m. 2 velké smrky.

2004/05: 19.1.2005 - min. 4 ex. (VŠ).

Lechovice - park, 7163, 197 m n.m. Tradiční lokalita, mnoho vhodných jehličnanů - smrky, borovice.

1993/94: 23.2.1994 - min. 30 ex. (VH + AR);

1997/98: 18.2.1998 - min. 15 ex. (AR);

2004/05: 14.2.2005 - čerstvé vývržky pod smrkem a douglaskou = min. 2 ex. (VŠ).

Loděnice - hřbitov, 6964, 199 m. n.m. Břízy, tůje.

Tradiční lokalita s výskytem 5 - 12 ex.

2004/05: kalousi nezjištěni (PS).

Miroslav - katolický hřbitov, 7063, 260 m n.m. Tůje, borovice, lípa, javor (*Acer* sp.).

2000/01: max. počet 6.1.2001 - na tůjích 25 - 30 ex. 17.3.2001 - kalousi nezjištěni (JK);

2001/02: max. počet 12.1.2002 - min. 20 ex. (JK);

2003/04: max. počet 29.11.2003 - 11 ex., všechny na lípě (JK);

2004/05: kalousi nezjištěni (JK).

Oleksovice - hřbitov, 7063, 199 m n.m. Tůje.

2003/04: max. počet 26.12.2003 a 18.1.2004 - min. 2 ex. (JK);

2004/05: kalousi nezjištěni (JK).

Znojmo - mateřská škola u Nové nemocnice, 7162, 290 m n.m. Borovice v zahradě.

2001/02: max. počet 29.1.2002 - min. 10 ex. (VŠ);

2003/04: max. počet 11.2.2004 - min. 8 ex. (VK + MŠ);

2004/05: 8.2.2005 - 13 ex., spousta vývržků (VŠ).

Žerotice - hřbitov, 7062, 205 m n.m. Tůje.

2004/05: 8.2.2005 - čerstvé vývržky pod tůjí, ale strom neprůhledný - cca 3 ex. (VŠ).

OKRES ZNOJMO

Kontrolované lokality v intravilánech obcí bez zjištěného výskytu kalousů ušatých

Bezkov - hřbitov (VŠ);

Bohutice - hřbitov (JK);

Citonice - hřbitov (VŠ);
 Čejkovice - hřbitov: + (VŠ);
 Dyjákovičky - hřbitov: + (VŠ);
 Dyje - hřbitov: + (VŠ);
 Havraníky - hřbitov (VŠ);
 Hodonice - hřbitov (VŠ);
 Horní Dunajovice - hřbitov: + (VŠ);
 Hnízdo - obec (VŠ);
 Hrádek - hřbitov (VŠ);
 Hrušovany n. J. - hřbitov: + (VŠ);
 Chvalovice (VŠ);
 Jaroslavice - tis u zámku, hřbitov: + (PB + DH + VŠ);
 Jiřice u Miroslavi - hřbitov: + (VŠ);
 Kadov - kostel: + (JK);
 Konice - hřbitov: + (VŠ);
 Kravsko - hřbitov, park: + (VŠ);
 Krhovice - hřbitov (VŠ);
 Kuchařovice - hřbitov (VŠ);
 Lechovice - hřbitov: + (VŠ);
 Mackovice - hřbitov: + (VŠ);
 Mašovice (VŠ);
 Miroslav - evangelický hřbitov: + (JK);
 Mramotice (VŠ);
 Načeratice - hřbitov: + (VŠ);
 Našiměřice - obec, kostel (JK);
 Olbramovice - hřbitov: + (JK, VŠ);
 Plaveč - hřbitov: + (VŠ);
 Plenkovice - hřbitov (VŠ);
 Podmolí (VŠ);
 Popice - stodoly: + (VŠ);
 Suchohrdly u Miroslavi - hřbitov (JK);
 Pravice - hřbitov: + (VŠ);
 Prosiměřice - hřbitov: + (VŠ);
 Přímětice - hřbitov (VŠ);
 Slup - hřbitov: + (VK + VŠ);
 Strachotice - hřbitov: + (VŠ);
 Šatov - hřbitov: + (VŠ);
 Tasovice - hřbitov: + (VŠ);
 Trnové Pole - obec: + (JK);
 Troskotovice - hřbitov (JK);
 Únanov - hřbitov: + (VŠ);
 Valtrovice - hřbitov: + (VŠ);
 Vrbovec - hřbitov, obec: + (VK + VŠ).

OKRES ZNOJMO

Lokality mimo intravilány obcí

Dolenice - boží muka JV od obce, 7064, 227 m n.m. Solitérní túje.
 2004/05: 12.12.2004 - min. 3 ex. (JK).

SOUHRN

Souhrn výsledků získaných během mapování shromaždišť kalousů ušatých je uveden v tab. 1.

Tab. 1. Počet shromaždišť kalouse ušatého a počet zaznamenaných ex. v jednotlivých okresech jižní Moravy v zimě 2004/05

Tab. 1. The numbers of roosting places of the Long-eared Owl and the numbers of birds in individual South Moravian districts in the winter 2004/05

Okres <i>District</i>	Znamé lokality			Nové lokality <i>New local.</i>	Celkem lokalit		Počet kalousů	
	<i>Nr. of known localities</i>				<i>Total of localities</i>		<i>Nr. of Asio otus</i>	
	Obsaz. <i>Occup.</i>	Neobs. <i>Unocc..</i>	Nekontr. <i>Uncont.</i>		Všech <i>All</i>	Obsaz. <i>Occupied</i>	Min. <i>Min.</i>	Odhad <i>Estim.</i>
Brno-město	1	-	-	1	2	2	8	8
Brno-venkov	-	-	8	-	8	-	-	-
Břeclav	7	3	6	9	25	16	385	397
Hodonín	6	3	1	14	24	20	258	368
Uh. Hradiště	1	1	-	9	11	10	110	110
Vyškov	-	1	1	1	3	1	26	26
Znojmo	5	6	-	8	19	13	141	149
Celk./Total	19	13	16	42	92	62	928	1058

V průběhu sumarizace údajů pro tento příspěvek se podařilo získat informace o 92 zimních shromaždištích kalousů ušatých v okresech Brno - město (2), Brno - venkov (8), Břeclav (25), Hodonín (24), Uherské Hradiště (11), Vyškov (3) a Znojmo (19). Z toho 20 patří mezi lokality tradičně obsazované, známé a často i pravidelně kontrolované. 42 lokalit lze považovat za nově nalezené. Většinou se jedná o místa, kde byli zjištěni jen jednotliví ptáci, někdy jich však byly desítky. Ze známých lokalit nebylo 16 kontrolováno a na 14 nebyli kalouši zjištěni.

Z celkového počtu 92 lokalit bylo jen 11 situováno mimo intravilány obcí, z toho jen 2 lokality byly obsazené v zimě 2004/05, navíc se jednalo o shromaždiště nově nalezená a malá.

Nejvíce obsazených shromaždišť kalouse ušatého se nacházelo v nadmořské výšce do 200 m - 34, v rozmezí 201 - 250 m n.m. bylo 23 shromaždišť, od 251 do 300 m n.m. 4 a nad 300 m n.m. jen 1. Nejzápadnější shromaždiště bylo ve Znojmě - v borovicích u mateřské školy nedaleko Nové nemocnice, nejsevernější v Brně - Žabovřeskách.

Rozložení zimních shromaždišť kalouse ušatého na jižní Moravě a počet zimujících ptáků v jednotlivých kvadrátech v zimě 2004/05 jsou patrné z obr. 1. Je z něj jednoznačně zřejmé, že shromaždiště byla z převážné části situována do jižní a jihovýchodní části regionu.

Sečtením maximálního počtu kalousů, kteří byli na sledovaných shromaždištích zjištěni, dojdeme k číslu 928 ex., pokud započteme i reálné odhady z jednotlivých lokalit, bylo to 1058 ex. Převažovala malá shromaždiště s výskytem do 10 ex. (39 lokalit), 11 - 50 ex. bylo zaznamenáno na 20 shromaždištích a jen na 3 lokalitách se k dennímu odpočinku shromažďovalo více než 50 ex.: Lednice - park (maximum 94 ex.), Valtice - hřbitov (max. 93 ex.) a Břeží - hřbitov (max. 90 ex.), vše v okrese Břeclav.

Celkový počet zjištěných kalousů byl získán součtem maximálních počtů z jednotlivých lokalit, kterých tam však bylo dosaženo v různou dobu, takže v mezidobí mohlo dojít k přeletům sov a jejich několikanásobnému započtení. Tuto chybu lze velmi těžko eliminovat.

Při pohledu na výsledky z lokalit, které jsou dlouhodobě sledovány nebo z nichž existují alespoň nějaké údaje z minulých let, je zjevné, že v zimě 2004/05 bylo kalousů na shromaždištích většinou méně, někdy dosti výrazně. Některé lokality zůstaly zcela opuštěné. Jednalo se o zimu, kdy počet hrabošů (*Microtus arvalis*), hlavní potravu kalouse ušatého, nebyl nijak výjimečně vysoký, což se v získaných výsledcích jistě odrazilo. Systematický průzkum odhalil, že řada méně obsazených shromaždišť uniká pozornosti.

Taktéž shromaždiště v lesích jsou obtížně mapovatelná. Jejich nalezení je buď dílem náhody nebo dokonalé znalosti území. Tento druhý případ se vztahuje k výše uvedeným údajům z okresu Brno - venkov z let 1969 - 1990. Mohlo by se zdát, že se jedná jen o zlomek nocovišť v daném regionu. Opak je pravdou. Jde o výsledek soustavného a dlouholetého sledování lesnatého území o rozloze cca 4000 ha. Kalouši se zde uvnitř lesních komplexů objevili buď v dobách gradace nějakého druhu hlodavce, který jim byl potravou, nebo když se souvislé lesní porosty prosvětlyly vznikem rozsáhlých pasek. Uvedené zkušenosti p. Jiřího Vačkaře, který v lesích na jih od Brna strávil značnou část života, jen dokládají, že zimní shromaždiště kalousů v lesích jsou spíše jevem výjimečným, určitě ne pravidelným a všedním. Celkový počet kalousů sečtených během období mapování jejich shromaždišť v zimě 2004/05 by tedy asi nebyl o mnoho vyšší, i kdyby se podařilo soustavně propátrat lesy celé oblasti.

Těžko zjistitelný je i počet kalousů, kteří tráví den samostatně mimo shromaždiště. Těch mohou být desítky a skutečný počet kalousů zimujících na daném území tedy může být i výrazně vyšší, navíc kolísající v čase, takže dobrat se přesnějších čísel je velmi obtížné.

První výskyt kalousů na shromaždišti byl zaznamenán již 22.8.2004 - 3 ex. v Lednickém parku. Většina lokalit však byla obsazována během října, např. v Hodoníně - Bažantnici byly první 2 ex. zjištěny 8.10.2004, na ústředním hřbitově v Brně 1 ex. 11.10.2004. Odlet probíhal během března, někdy už počátkem tohoto měsíce - v Moravském Písku bylo 1.3.2005

zaznamenáno 45 kalousů, 9.3. už žádní. Lokalitu Hodonín - Bažantnice kalouši opustili později - 10.3.2005 zde bylo 25 kalousů, při dalších kontrolách 20. a 29.3. žádní Podobně v Dubňanech bylo 14.3.2005 5 ex., 20.3. žádné. Zato v Božicích bylo ještě 24.3. zjištěno 16 ex.

Údaje z okresů Brno - město, Brno - venkov, Vyškov, do jisté míry i Uherské Hradiště, nejsou výsledkem cílené snahy vyhledat co nejvíce shromaždišť kalousů, proto by bylo velmi spekulativní vyvozovat pro ně jakékoli závěry. Jedinou pravidelně sledovanou lokalitou se zimním výskytem kalousů je zde ústřední hřbitov v Brně, kde bylo dosavadní maximum, 9 ex., zjištěno v zimě 2002/03. V minulosti zaznamenané shromažďování kalousů ušatých v mladých porostech jehličnanů je komentováno na jiném místě tohoto příspěvku.

V okrese Břeclav byla situace zmapována velmi dobře. Byly získány údaje o 25 shromaždištích kalousů ušatých, 16 z nich bylo v zimě 2004/05 obsazeno. 7 shromaždišť lze počítat mezi tradiční. Z nich je nejsledovanějším a nejpočetněji obsazeným Lednický zámecký park, kde již mnoho let probíhá několikrát v daném zimním období sčítání kalousů při rozletu. Maximální počet zimujících sov zde byl zaznamenán v zimě 2000/01 - 120 až 140 ex., více než 100 ex. (104 ex.) bylo zjištěno i v zimě 2002/03. Další početně obsazovaná shromaždiště jsou Valtice - hřbitov, Březí, Hustopeče - hřbitov, více než 20 ex. bylo zaznamenáno v Kloboukách a na nové lokalitě - ve Strachotíně. Shromaždiště kalousů jsou po území okresu rozseta v podstatě pravidelně, nejsou známa jen z oblasti Soutoku. Zcela výjimečná jak z hlediska okresu Břeclav, tak z hlediska celého sledovaného území je koncentrace 9 - 10 kalousů v hustých keřích daleko od obce (Horní Věstonice, Pod Martinkou), zjištěná v lednu 1997. Součtem maximálního počtu kalousů zjištěných na jednotlivých shromaždištích lze usoudit, že v okrese Břeclav zimovalo min. 385 ex., připočteme-li i reálné odhady, tedy 397 ex.

Podrobně byla podchycena shromaždiště kalousů ušatých v okrese Hodonín. Celkem jich zde bylo zaznamenáno 24, 20 jich bylo v zimě 2004/05 obsazeno. Z nich 6 lokalit lze považovat za tradiční. Nejpočetněji obsazeným shromaždištěm bývá Hodonín - Bažantnice, kde bylo v zimě 2001/02 zaznamenáno 94 ex. (2004/05 - maximálně 33 ex.). Sledovanými lokalitami jsou dále Blatnice pod Svatým Antonínkem - hřbitov (v zimě 2004/05 max. 25 ex.), Bzenec - hřbitov (9 ex.), Veselí nad Moravou - zámecký park (6 ex.). V zimě 2004/05 bylo nejvíce odpočívajících kalousů napočítáno v Moravském Písku u stadionu - 45 ex., více než 20 ex. (29 ex.) společně trávilo den už jen v Čejkovicích, 20 ex. ve Veselí n. M. u sokolovny. Na území okresu jsou shromaždiště kalousů v nižších polohách rozmístěna víceméně pravidelně, v pahorkatinách jeho západní, severní a východní části jsou soustředěna spíše do oblastí navazujících na úval, až na jednu výjimku nepřesahuje jejich nadmořská výška 250 m. V minulosti byla na Hodonínsku zaznamenána i shromaždiště v lesících ve volné krajině, žádné z nich nebylo ve sledovaném období využíváno. Součtem maximálního počtu kalousů zjištěných na jednotlivých lokalitách lze usoudit, že v okrese Hodonín zimovalo min. 258 ex., započteme-li i reálné odhady, mohlo to být až 368 ex.

V okrese Znojmo proběhlo systematické vyhledávání shromaždišť kalousů ušatých v jeho jižní, jihovýchodní a východní části. Na západě území je krajina kopcovitá, více lesnatá, z minulosti zde nejsou známé žádné lokality, kde by se v zimě kalouši soustřeďovali. Náhodné návštěvy potenciálně vhodných lokalit tyto zkušenosti jen potvrdily. Celkem byly zaznamenány údaje o 19 lokalitách, z nich bylo v zimě 2004/05 obsazeno 13, přičemž jen 5 z těchto shromaždišť lze považovat za známé. Nejvíce kalousů, 47 ex., bylo zjištěno v parku u domova důchodců v obci Božice, dále pak na jehličnanech v centru obce Dyjákovice - 27 ex. Zde je zajímavé, že mnoho vhodných jehličnanů se nachází na klidném místním hřbitově, který však sousedí s lesem, a snad proto dávají sovy přednost frekventovanému středu obce. Nově byla početnější shromaždiště zaznamenána v Branišovicích (20 ex.) a Jiřicích u Miroslavi (20 - 25 ex.). Problematickou, ale zatvrzele obsazovanou lokalitou je zahrada mateřské školy u Nové nemocnice ve Znojmě, kde trávilo den min. 13 ex. Jedna lokalita se

nacházela mimo obec - jehličnany u božích muk v k.ú. Dolenice. Za zaniklá lze v současnosti považovat tradiční shromaždiště kalousů v lechovickém parku či na miroslavském katolickém hřbitově. V okrese Znojmo trávilo zimu 2004/05 min. 141 kalousů ušatých, při započtení reálných odhadů snad 149 ex.

Velmi zajímavým a výjimečným jevem, který byl během mnoha let zachycen jen dvakrát, je výskyt kalouse pustovky na zimním shromaždišti kalousů ušatých. Prvním případem byla pustovka, která 6.3.2000 trávila den na hřbitově v Březí ve společnosti 15 - 20 kalousů ušatých, druhá byla zjištěna 28.11.2002 v Brně na ústředním hřbitově spolu s 9 kalousy.

DISKUSE

Velice zajímavým, často opomíjeným aspektem života kalouse ušatého je zimní soustředování ptáků na místa, kde společně tráví den. JIRSÍK (1949) se o něm vůbec nezmiňuje, uvádí jen, že kalousi se v době myších kalamit shromažďují na okrajích lesů a polí, a s odkazem na Uttendörfera dodává, že v jednom případě bylo zjištěno až 60 ptáků pohromadě. HUDEC (1983) píše, že od září do března se shromažďují zejména v nížinách společnosti kalousů čítající až 20 - 30 i více jedinců, které přespávají trvale na určitých stromech. BEJČEK et al. (1995) uvádějí: „V zimě se k nám přesunuje část ptáků hnízdící na severu a severovýchodě Evropy. Jejich počet rok od roku kolísá, někdy tyto přelety mají dokonce charakter invaze, např. v zimách 1973/74 a 1974/75. Tehdy se na některých místech zdržuje mimořádně velké množství zimujících kalousů, kupř. v Praze - Hostivaři na ploše 1 ha bylo zjištěno zhruba 70 jedinců.“ Zimní výskyt kalouse ušatého byl v letech mapování zimního rozšíření ptáků v ČR 1982 - 1985 zjištěn v 56,6 % kvadrátů, v 8,4 % kvadrátů dokonce v početnosti 101 - 1000 ex. Množství kalousů zimujících na území republiky bylo odhadnuto na 5000 - 25 000 ex.

Systematickému vyhledávání zimních shromaždišť kalousů ušatých se v České republice zřejmě nikdo nevěnoval. Z časově vzdálenějších období dokonce chybí i početnější údaje o příležitostně zaznamenaných společenstvích těchto sov. Výjimkou je příspěvek BALÁTA et al. (1955), kde se autoři zmiňují o vyplašení cca 60 kalousů ušatých myslivci během honu v borovém lese u Rohatce (HO) v říjnu 1944 a kolem 130 ex. v lužním lese u Drnholce (BV) 31.12.1954. Sami pak uvádějí jim známá shromaždiště těchto sov ve smíšeném lese u Hrušovan nad Jevišovkou (ZN) a ve vysokém borovém lese u rybníků v Lednici (BV). KLEJDUS (1977) znal zimní shromaždiště kalousů v porostech borovice černé na stepních kopcích kolem Miroslavi (ZN) ještě v 60. a 70. letech minulého století. V zimách 1963 - 1965 zaznamenal v jednom z nich 40 - 50 ex., ve druhém v zimních měsících 1966 - 1970 až 30 ex., ve třetím v zimách 1967 - 1977 max. 30 ex. Navíc v letech 1967 - 1975 našel ve stejné oblasti 3 zimní shromaždiště kalousů v hustém porostu keřů - dvakrát jej tvořila trnka, jednou bez černý (*Sambucus nigra*). V současnosti kalousi tyto lokality nevyužívají.

Shromažďování kalousů v intravilánech obcí, jak je známe dnes, by jistě neuniklo pozornosti ornitologů a milovníků přírody. Je zřejmé, že bychom se o nich ve stěžejních regionálních dílech našich předchůdců dočetli. Pravděpodobně to tedy nebyl běžný jev. Proč? Vysvětlením může být obecně menší počet zimujících kalousů, spíše to však bylo větší rozptýlení shromaždišť v území a jejich menší nápadnost vzhledem k jejich častější lokalizaci do otevřené krajiny. Svou roli zde asi sehrává i měnící se vzhled našich vesnic a měst, kdy rostoucí počet jehličnanů na veřejných zelených plochách i v zahradách nabízí kalousům vhodné prostředí pro odpočinek. Snad i ochrana sov, osvěta a lepší vztah lidí k ptákům obecně mají svůj význam.

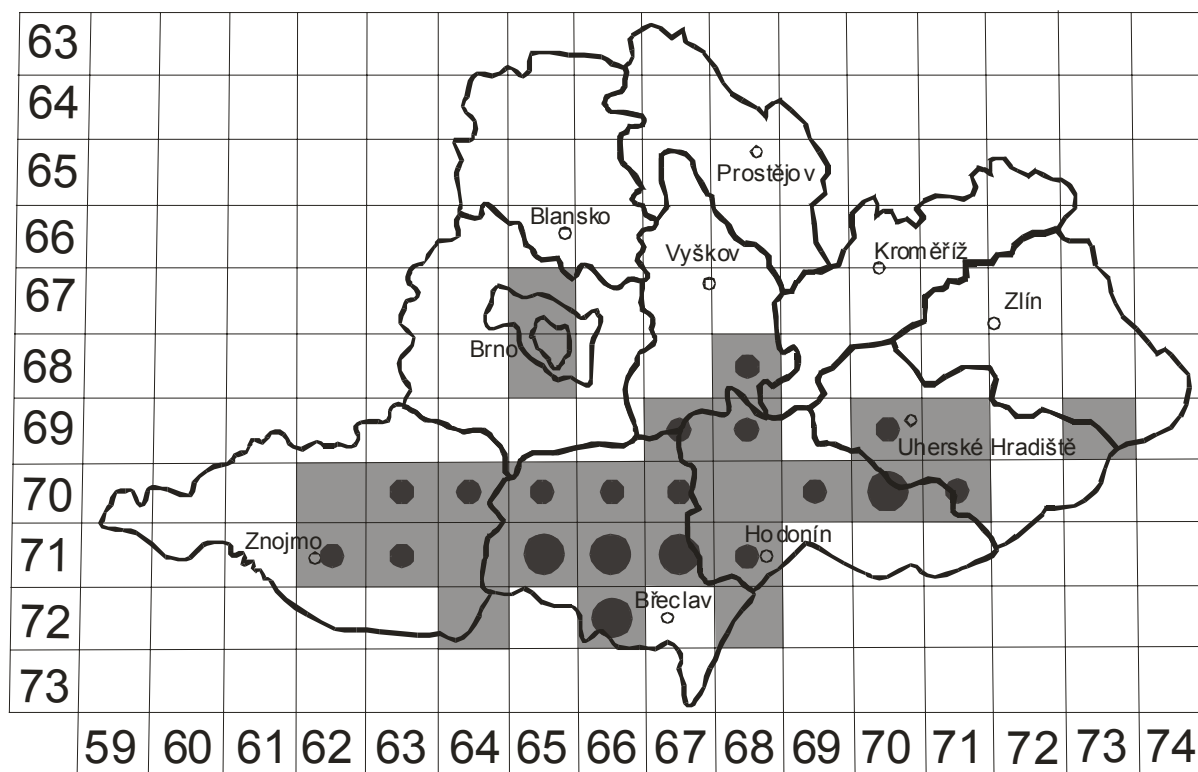
Problematika zimních shromaždišť kalouse ušatého v České republice je nedostatečně podchycená, zasluhuje si další pozornost a výzkum. K tomu chce Jihomoravská pobočka ČSO přispět i navazujícím koordinovaným sčítáním na významných shromaždištích v zimě 2005/06 - viz výzva na str. 27 - 28.

Na Slovensku byl zimní výskyt kalouse ušatého zaznamenán v 60,8 % kvadrátů, na vhodných místech dochází k soustředování ptáků do hejn čítajících až stovky ex. - např. v městském parku v Trebišově bylo v zimě 1986 zjištěno 400 - 450 kalousů (DANKO et al. 2002). V současnosti se mapování shromaždišť kalouse ušatého věnuje na západním Slovensku NOGA (2002, 2005). V letech 1993 - 2002 zaznamenal se svými kolegy v Podunajské a Borské nížině, Hronské, Žitavské, Trnavské a Chvojnické pahorkatině 41 zimovišť. Na většině z nich se soustřeďovalo méně než 30 ex., jen na 2 lokalitách zjistil více než 100 ex. Největším shromaždištěm byl zámecký park v Palárikově, kde bylo v zimě 1999/00 zjištěno 140 ex. Ve volné krajině bylo nalezeno jen 6 shromaždišť. Oblíbenými dřevinami kalousů byly stejně jako v našem regionu hlavně jehličnany, ale ptáci byli zjištěni i na vrbách, lípách, břízách či javorech. Další úsilí věnoval stejný autor kalousům v zimě 2004/05. S řadou spolupracovníků zkontrolovali 91 lokalit v Podunajské nížině, Hronské, Nitranské a Žitavské pahorkatině. Shromaždiště kalousů ušatých prokázali na 31 lokalitách, celkem napočítali 452 ex. Nejpočetnější shromaždiště čítala 65 ex. (Močenok, Palárikovo).

Zimující hejna desítek kalousů ušatých jsou známa i z Polska, 100 ex. je zde výjimkou (TOMIAŁOJC & STAWARCZYK 2003).

Obr. 1: Rozmístění zimních shromaždišť kalousů ušatých a počet ex. v jednotlivých kvadrátech (malý bod: 10 - 50 ex., velký bod: více než 50 ex., ostatní šedě vyznačené kvadráty: méně než 10 ex.)

Fig. 1: Localization of the winter roosting places of the Long-eared Owl and the numbers of individuals in grid squares (small point: 10 - 50 ind., big point: more than 50 ind., the other grey coloured quadrates: less than 10 ind.)

SUMMARY

In the winter 2004/05, roosting places of Long-eared Owls (*Asio otus*) were looked for in the region of South Moravia, systematically in the Břeclav, Hodonín and Znojmo districts. Owls sitting in the trees were counted at every locality, birds leaving their roosting place in the

evening were sometimes recorded. The older data from the region of interest was used for summarization of results as well.

In the South Moravian region, 92 localities with roosting Long-eared Owls have been recorded recently in the districts Brno - city (2), Brno - surroundings (8), Břeclav (25), Hodonín (24), Uherské Hradiště (11), Vyškov (3) and Znojmo (19). In the winter 2004/05, 62 of them were used. Only 11 localities were situated out of the occupied area of villages or towns, 2 of them were used in the winter 2004/05. 19 localities were already recorded in the past, 42 localities were newly discovered. Most roosting places were situated at an altitude of up to 200 m (34) and 201 - 250 m (23), only 4 localities were found between 251 and 300 m and 1 higher.

The numbers of roosting Long-eared Owls did not reach 10 ind. at most localities (39), between 11 and 50 ind. were recorded at 19 localities and only in Lednice, Valtice and Břeží villages more than 50 ind. (94, 93 and 90) were found. At least 928 Owls spent the winter 2004/05 in South Moravia, the real estimate is 1058 ind.

In two cases, a Short-eared Owl (*Asio flammeus*) was recorded roosting together with Long-eared Owls.

LITERATURA

- BALÁT F., FOLK Č. & HUDEC K., 1955: Poznáváme lépe naše dravce. Myslivost 3 (33): 72 - 73
- BEJČEK V., ŠTASTNÝ K. & HUDEC K., 1995: Atlas zimního rozšíření ptáků v České republice, 1982 - 1985. Nakladatelství a vydavatelství H&H. Jinočany
- DANKO Š., DAROLOVÁ A. & KRIŠTÍN A., 2002: Rozšírenie vtákov na Slovensku. VEDA. Bratislava
- HUDEC K. (ed.), 1983: Fauna ČSSR, sv. 23. Ptáci - Aves III/1. Academia. Praha
- JIRSÍK J., 1949: Naše sovy. Mladá fronta. Praha
- KLEJDUS J., 1977: Zimoviště kalouse ušatého - *Asio otus*. Živa 25: 152
- NOGA M., 2002: Poznámky k zimoviskám myšiarky ušatej (*Asio otus*) na západnom Slovensku. Tichodroma 15: 53 - 59
- NOGA M., 2005: Predbežné výsledky sčítania myšiarok ušatých (*Asio otus*) na zimoviskách v zime 2004/2005. Dravce a sovy 1: 21
- TOMIAŁOJC L. & STAWARCZYK T., 2003: Awifauna Polski. Tom II. PTPP „pro Natura“. Wrocław